

חוברת שאלות פתוחות - חלק שלישי במבחן

שאלות פתוחות + מחוון

מסלול 8 לימודי יסוד

מדעי החברה - תוכנית לימודים חינוך למבוגרים

מדעי ההתנהגות - השכלת יסוד היקף: 70 שעות

מאגר שאלות פתוחות לקראת מבחן פנימי מסלול יסוד – 8 שנות לימוד

שאלות המבחנים יילקחו ממאגר זה

מבנה המבחן

משך הבחינה : שעה וחצי

חומר עזר : ניתן לעשות את הבחינה עם חומר פתוח

חלק ראשון – שאלון אמריקאי – 60 נקודות

יש לענות על 10 מתוך 12 השאלות הבאות (6 נקודות לכל תשובה נכונה)

5 שאלות יהיו בנושא האני (שער ראשון)

5 שאלות יהיו בנושא המשפחה (שער שני)

2 שאלות יהיו בנושא החברה (שער שלישי)

חלק שני – שאלות נכון / לא נכון - 30 נקודות

יש לענות על 10 מתוך 12 השאלות הבאות (3 נקודות לכל תשובה נכונה)

5 שאלות יהיו בנושא האני (שער ראשון)

5 שאלות יהיו בנושא המשפחה (שער שני)

2 שאלות יהיו בנושא החברה (שער שלישי)

חלק שלישי שאלה פתוחה – 10 נקודות

יש לבחור אחת משלוש השאלות ולענות עליה

שאלה אחת מנושא האני :

שאלה אחת מנושא המשפחה : (לדוגמה : תפקידים במשפחה)

שאלה אחת מנושא החברה

התשובות המצורפות מכילות יותר ממה שהלומד צריך, צמצמו בהתאם.

שאלות מפרק/נושא שני – זהות ודימוי עצמי

שאלות פתוחות

ציין והסבר שני מקורות מתוך שלושה מהם אנו לומדים על הדימוי העצמי שלנו.

א – התנסות אישית ב- יחסי גומלין בין אישיים ג – חברה ותרבות

תשובה

הדימוי העצמי של אדם, הוא שילוב בין מה שהוא רואה כשהוא מתבונן על עצמו במראה, לצד האופן בו הוא מדמיין את עצמו בעיני רוחו.

שלושת האלמנטים המרכזיים המרכיבים את הדימוי העצמי של האדם הם:

1. הדרך בה האדם תופס את עצמו או חושב על עצמו.
2. האופן בו האדם מפרש את תפיסות האחרים (או מה שהוא חושב שאחרים חושבים עליו) לגבי עצמו. מה שאדם היה רוצה להיות (העצמי האידיאלי שלו).
3. חברה ותרבות – הדימוי העצמי של כל אדם נבנה בהתאם למידה שבה הוא מצליח להתאים את עצמו לדפוסי התנהגות בחברה בה הוא חי.

הדימוי העצמי שלנו מושפע הן מגורמים עצמיים והן מגורמים חברתיים.
המחשבות והתפישות שלך: הכרה עצמית בחוזקות, בחולשות ובתכונות הייחודיות שלנו, גם בלי קשר לחיזוקים חיצוניים, יכולה להשפיע על הדימוי העצמי. כך למשל, הכרה עצמית בידיעה של חומר לימודי מסוים יכולה לחזק את הדימוי העצמי שלנו, גם אם נכשלו. כמובן שחיזוקים חיצוניים, ומשובים טובים חשובים לבניית הדימוי העצמי שלנו.

איך אנשים מגיבים אלייך: מערכות יחסים הן מהגורמים החשובים ביותר שמעצבים את הדימוי העצמי. האופן שבו ההורים, האחים, החברים, המורים ודמויות חשובות אחרות בחיים שלנו הגיבו אלינו לאורך השנים מעצבים כולם את הדימוי העצמי. למעשה, תפישות רבות שיש לנו על עצמנו היום, הן תוצאות של תגובות אלה לאורך השנים.

התפיסה שלנו את עצמנו ועמה הדימוי העצמי שלנו, מתפתחים מרגע לידתנו ועד לבגרות, כשבמהלך השנים מתבססת תחושת עצמי מגובשת ואחידה.

תחושת עצמי מגובשת עונה על השאלה: מי אנחנו ומה אנחנו שווים, הנשארת יציבה גם לנוכח סיטואציות חיים שונות. למשל, החוויה של אדם המרגיש כי הוא ראוי ובעל ערך, תבוא לידי ביטוי גם כשהוא בעבודתו, גם בקרב בני משפחתו וגם כשיוצא למפגש עם אנשים חדשים שאינו מכיר

2. התפיסה שלנו את עצמנו והדימוי העצמי שלנו, מתפתחים ומשתנים מרגע

לידתנו ועד מותנו. הסבר והדגם

תשובה

לכולנו יהיו תקופות שבהן נרגיש טוב יותר עם עצמנו, ולחילופין, זמנים שבהם ניטה יותר לביקורת עצמית ולהתמקד בשלילי. עם זאת, לכל אחד ואחת מאיתנו יש 'טווח' שבו הדימוי העצמי הממוצע שלנו שוכן. מיקום בריא שלו יכול לשפר מאוד את ההרגשה שלנו, ואת הביצועים שלנו בלימודים, בחברה, בעבודה ובמערכות היחסים.

התפיסה שלנו את עצמנו ועמה הדימוי העצמי שלנו, מתפתחים מרגע לידתנו ועד לבגרות, כשבמהלך השנים מתבססת תחושת עצמי מגובשת ואחידה.

תחושת עצמי מגובשת עונה על השאלה: מי אנחנו ומה אנחנו שווים, הנשאת יציבה גם לנוכח סיטואציות חיים שונות. למשל, החוויה של אדם המרגיש כי הוא ראוי ובעל ערך, תבוא לידי ביטוי גם כשהוא בעבודתו, גם בקרב בני משפחתו וגם כשיוצא למפגש עם אנשים חדשים שאינו מכיר

2. תכונות אופי חיוביות ושליליות

מהן תכונות אופי, תן דוגמא לתכונות אופי חיובית,

ותכונות אופי שלילית. הסבר אחת מהתכונות שהצגת.

תשובה

מה הן תכונות אופי ?

על פי ההגדרה המונח אופי מתייחס לסך כל התכונות של אדם שיוצרות יחד את מיבנה האישיות שלו ובאות לידי ביטוי דרך התנהגותו ובחירותיו. תכונותיו של אדם יכולות להיות מולדות עם בסיס גנטי או נרכשות ותלויות תרבות סביבה ואירועי חיים.

תכונות האופי יכולות לקבל פרשנות כתלות בהקשר, עם זאת ישנן תכונות שעליהן יש הסכמה כוללת בקשר להיותן חיוביות ויעילות או לחלופין בלתי מסתגלות ושליליות. ערכנו רשימה של תכונות אופי שחשוב להכיר ולגלות אילו מהם מאפיינות אתכם יותר, אילו כדאי לשמר ועל אילו כדאי לוותר. הלומד יציג דוגמה לתכונה הנחשבת לחיובית ודוגמה הנחשבת לשלילית.

רשימת תכונות חיוביות

שלווה מיקוד כריזמטיות ביטחון עצמי דבקות במטרה
רגישות אדיבות אופטימיות חיוביות אותנטיות כנות
נימוס התלהבות אסרטיביות הומור יצירתיות גמישות

חברותיות העמקה סלחנות ניהול רגשי משמעת אמפתיה
שליטה עצמית אחריות כושר מנהיגות חריצות שקדנות
יושרה סקרנות נאמנות הגינות יוזמה אנליטיות סבלנות
עצמאות החלטיות התמדה עדינות ענווה יכולת הבעה עקביות

רשימת תכונות שליליות

קמצנות קנאה גסות תוקפנות רכושנות התנשאות ריחוק
כעסנות ביקורתיות דחיינות אכזריות אנוכיות חמדנות
כפיות טובה ציניות צדקנות קיצוניות אדישות ישירות יתר נוקשות
פזיזות פסימיות תובענות אובססיביות עקשנות שתלטנות
חשדנות ספקנות דאגנות עצלנות אימפולסיביות יהירות
שחצנות נקמנות הססנות פחדנות

שאלות מפרק/נושא שלישי תורשה וסביבה

שאלות פתוחות

3. "התפוח לא נופל רחוק מהעץ"

הביטוי יכול להתייחס הן לתורשה והן לסביבה. הצג נימוק אחד המתייחס
לתורשה ונימוק אחד המתייחס לסביבה.

תשובה

תורשה היא העברה של חומר תורשתי שמקודד למידע תורשתי, שיחידותיו קרויות

גנים, מהורה לצאצאיו בתהליך הרבייה

בתורשה, אנו מתכוונים לגנים הקובעים את צבע שערנו וצבע עינינו, את המידות של
גופנו, ובמידה מסוימת את כישורינו האינטלקטואליים.

גורמים תורשתיים – הגורמים הראשונים הם המולדים, התורשתיים, התכונות
שהילד "מביא איתו לעולם" מתוך המערך הגנטי שלו. כיום ידוע על תכונות שקיימת
לגביהן נטייה מולדת. למשל, כישרון יצירתי מוגדר (מוזיקה, ציור) או תכונות אופי
(ביישנות, חיפוש ריגושים, פעלתנות, משתני טמפרמנט/מזג כמו עוצמת תגובה ואופן
התנהלות מול גירויים חדשים). חשוב להדגיש כי מדובר בנטייה שלא דווקא תתממש
במלואה.

מה קיבלנו מההורים שלנו? צבע עיניים, גובה, ועוד...

בסביבה אנו מתייחסים לחוויותינו במהלך הגדילה ומשך התפתחותנו. התנסויות
אלה תלויות בתרבות, בקבוצה החברתית ובמשפחה שאנו גדלים בה.

סביבה היא בעיקר בית ההורים והסביבה בה הילד חי, משפחה, ביי"ס, וחברים. ישנה
גם השפעה של סביבה כגון: חברה, מדינה, דת ועוד... ממה הושפענו מסביבתנו?

4. תכונות מולדות ותכונות נרכשות הסבר מהן

תן דוגמה אחת לתכונה מולדת, ודוגמה אחת לתכונה נרכשת.

תשובה

תכונות מולדות ותכונות נלמדות/נרכשות

תכונה מולדת/ תורשתית – תכונה שאיננה משתנה בהשפעת הסביבה. כמו סוג הדם

מספר אצבעות ביד או צבע עיניים.

תכונה נרכשת/נלמדת- תכונה שמושפעת ומתקבל אך ורק מהסביבה ואינה עוברת

מדור לדור.

סביבה – השפעה סביבתית

גורמים חיצוניים, כגון משפחה, דינמיקה משפחתית, סביבת מגורים, חברים, ערכים

חברתיים-תרבותיים, המדינה בה הילד חי וההתנסויות החינוכיות, ממלאים תפקיד

מכריע בעיצוב אופיו והתנהגותו של הילד.

צבע עיניים, קוקו בשער, נקב באוזן, 5 אצבעות בכף היד, סוג דם, איפור בעיניים,

מספר שיניים, צבע סגול בשיער, צורת העלה, צבע הפרווה של חתול, זנב קצוץ של

כלב בוקסר, אוזניים ארוכות של כלב קוקר, מספר עלי כותרת, מנת משכל.

שאלות מפרק/נושא רביעי מוטיבציה/הנעה

שאלות פתוחות

הסבר מהי מוטיבציה פנימית? במה היא שונה ממוטיבציה חיצונית? תן 5.

דוגמא אחת למוטיבציה פנימית ואחת למוטיבציה חיצונית

תשובה

מוטיבציה פנימית

היא תשוקה, אהבה למשהו, נושא שחשוב לנו לקדם. אלה הכוחות המניעים אותנו

לעסוק בפעילות כי היא מעניינת אותנו, מספקת אותנו, אנחנו נהנים, ומתענגים על

החווייה.

מוטיבציה היא כל גורם שמייצר או מקיים התנהגות חיובית או התנהגות רצויה,

הגורם יכול להיות חיצוני או גורם מדרבן פנימי

מוטיבציה פנימית: הרצון לנקוט בצעד מסוים מתוך עניין, הנאה או סיפוק אותו

מקבלים מהצעד עצמו, ולא בשל תגמול חיצוני

מוטיבציה חיצונית

הרצון לבצע פעולה מסוימת, מתוך כוונה לזכות בתגמול או אישור חיצוני. לדוגמה זכייה בסכום של כסף, העלאת משכורת, ציון טוב בקורס, מדבקה המעידה על התנהגות טובה ועוד. מוטיבציה חיצונית נובעת מהשפעות חיצוניות כמו תגמולים או הסיכוי להימנע מעונש. משכורת, פחד, ענישה, יצר הישרדות.

6. פירמידת הצרכים של מסלאו

הסבר שני שלבים בפירמידה אחד מצורכי חסד, ואחד מצורכי גדילה. כתוב דוגמה אחת לכל שלב שהסברת.

תשובה

מאסלו חילק את הצרכים לשתי קטגוריות עיקריות: מניעי חסד ומניעי גדילה.

מניעי החסד הם צרכים שבלעדיהם לא יוכל האדם להתקיים מבחינה פיזית ופסיכולוגית. המטרה של האדם היא להגיע באמצעותם לאיזון דרך הפחתה של מתח לא נעים. למשל, אדם רעב ישאף למלא את החסד הפיזיולוגי של הרעב באמצעות מזון, ואדם שחי באזור מלחמה ישאף למלא את תחושת חוסר הביטחון באמצעות כניסה למקלט.

לעומתם, **מניעי הגדילה** הם אלו אשר מספקים לאדם את התוכן שבאמצעותו יוכל לחיות חיים מלאים ומספקים. בניגוד למניעי החסד, מילוי שלהם לא מביא לצמצום בהתנהגות, אלא להגברתה. למשל, אדם אשר נהנה מציור ימשיך לצייר עוד ועוד, וישאף לגדול ולהתפתח בתחום.

מניעי החסד נקראים **Doing needs (או בקיצור D-needs)**, היות שהם קשורים ל**Doing** (עשייה) – להפחית מתחים, לחיות בשביל היום, להגיע למצב של סטטוס קוו פיזי ומנטאלי.

לעומתם, מניעי הגדילה נקראים **Being needs (או בקיצור B-needs)**, היות שהם קשורים ל**Being** (היות) – להיות ספונטני, יצירתי ופתוח לחוויות, ופחות עסוק בענייני היומיום. הצרכים מסודרים בהיררכיה עולה, כאשר סיפוקם של צרכים במדרג נמוך יותר הוא חיוני להופעתם של צרכים משלב גבוה יותר. על פי מאסלו, רוב בני האדם מקדישים את מירב זמנם למילוי מניעי החסד ורק מעטים מגיעים למצב בו הם יכולים לעסוק במניעי הגדילה.

מניעי החסד (D needs)

צרכים פיזיולוגיים: צרכים אלו כוללים צורך במזון ושתייה, צורך בחמצן ובסיפוק הדרישות הבסיסיות של הגוף כמו שמירה על טמפרטורה, איזון של מלחים וסוכרים, שינה, תנועה ומנוחה, היפטרות מפסולת, הימנעות מכאב וסיפוק יצר המין. כל הצרכים פרט לאחרון הינם חיוניים, ומבלי למלא אותם האדם לא יוכל

להתקיים ברמה הפיזית הבסיסית ביותר. על מנת לעבור לרמה הבאה, הצרכים הללו צריכים להיות מסופקים במידה רבה.

צרכי ביטחון: כאשר אדם פחות עסוק בצרכים הפיזיולוגיים הבסיסיים, הוא מפנה את תשומת ליבו לעבר הצורך להישמר מסכנות וליצור לעצמו סביבה בטוחה, יציבה וניתנת לניבוי באופן יחסי. למשל, בעולם המודרני יכולים צרכי הביטחון לבוא לידי ביטוי בהשגת קביעות בעבודה, מגורים בשכונה טובה, קניית ביטוח חיים וכו'. גם במקרה זה, כאשר צרכי הביטחון חזקים מדי ולא באים על סיפוקם, המעבר לשלבים הבאים מתעכב, האדם מוותר על הצרכים הגבוהים ופחות עסוק בצמיחה אישית. לעומת זאת, כאשר הצרכים הפיזיולוגיים הם חזקים מדי, הם יכולים לבוא על חשבון צרכי הביטחון, למשל, אדם רעב שנמצא בשדה קרב עשוי לחשוף את עצמו לסכנות כדי להשיג מזון.

צרכי שייכות ואהבה: אחרי שמולאו הצרכים הפיזיולוגיים וצרכי הביטחון במידה מספקת, יתרכז האדם בבנייה של קשרים חברתיים וחיזוקם, חיבור לקהילה שהוא יכול להרגיש שייך אליה וכן חיפוש אחר בן או בת זוג והקמת משפחה. כאשר הצרכים האלה לא ממולאים במידה מספקת, נחשפים בני האדם למצבים של בדידות, הסתגרות וחרדה חברתית.

צרכי הערכה: אלו הם הצרכים של בני האדם לקבל הערכה והכרה מסביבתם ולחוש כי הם ראויים ובעלי ערך. ברמה הנמוכה יותר של הקטגוריה הזו נמצא הצורך לקבל כבוד מאחרים: תשומת לב, מוניטין מקצועי, סטטוס חברתי וכו'. ברמה הגבוהה יותר נמצאות התחושות המופנמות של מסוגלות והצלחה: ביטחון עצמי, אמונה ביכולת, מומחיות ועצמאות.

מניעי הגדילה (ה-B needs)

צרכי הגשמה עצמית: זוהי הרמה הגבוהה ביותר, שאלה מגיעים רק אנשים שהצליחו למלא כראוי את הצרכים מארבע הרמות הנמוכות יותר. הצרכים הללו לא פועלים על פי עקרון השמירה על האיזון (ההומאוסטזיס) של הרמות הקודמות, אלא ככמיהה עקבית ומתמשכת לגילוי הפוטנציאל שגלום בכל אחד מאיתנו, להיות כל מה שאנחנו יכולים להיות. מאסלו חילק צרכים אלו ל-3 קטגוריות עיקריות:

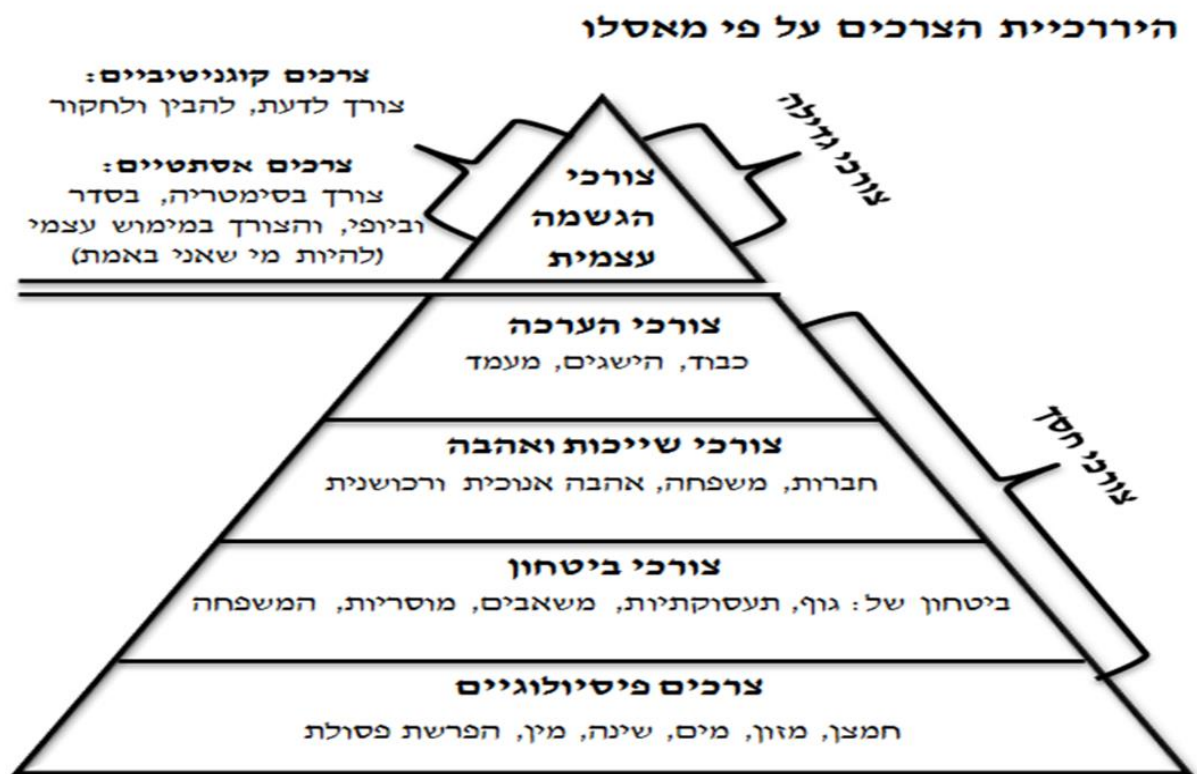
צרכים קוגניטיביים: הצורך להכיר, לדעת, להעמיק וללמוד.

צרכים אסתטיים: ההתפעלות מהיופי, מהאיזון ומהסימטריה של הטבע.

הצורך במימוש העצמי: הצורך להגשים את היכולות שלי, להיות יותר ויותר ממי שאני באמת.

מאסלו טען שהמודל ההיררכי הינו אוניברסלי ומתאים לכלל האנשים בכל התרבויות, אך בד בבד הסכים עם הביקורת שאצל אחוז קטן מהאנשים הסדר

בפירמידת הצרכים מתהפך, למשל, כאלה שהצורך שלהם בהערכה גבוה יותר מהצורך בביטחון. עם זאת, הוא לא לקח בחשבון מצבים שאינם יוצאי דופן, של אנשים שעוסקים בהגשמה עצמית על אף שצרכיהם הבסיסיים אינם מסופקים, כגון אמנים שחיים בחרפת רעב.

כדי לתרגל תנו ללומדים את הפירמידה והם יסבירו כל צורך

חוברת מבחנים שער שני – מסלול 8 לימודי יסוד

המשפחה

מדעי החברה - תוכנית לימודים חינוך למבוגרים

מדעי ההתנהגות - השכלת יסוד היקף: 70 שעות

מבחן פנימי מסכם מסלול יסוד – 8 שנות לימוד

אלות האתנים ילקחו ממאגר זה

שאלות מפרק/נושא ראשון המשפחה

שאלות פתוחות

1. למשפחה תפקידים רבים בחר הסבר והדגם שניים מתפקידי המשפחה

תשובה

. למשפחה תפקידים רבים. הסבר והדגם שניים מתפקידי המשפחה.

- שמירה על המשכיות החברה :
- הולדת ילדים והגנה עליהם במסגרת המשפחה ;
- הסדרת יחסים מיניים : במסגרת הממוסדת של המשפחה ;
- הענקת תמיכה רגשית וחומרית :
- המשפחה כקבוצה מספקת צרכים אינסטרומנטליים ואקספרסיביים
- הגנה על ילודים חסרי ישע וסיפוק צרכי הילדים, שאינם יכולים לספקם עצמם.
- חיברות : המשפחה היא סוכן חיברות ראשוני ומשמעותי עבור הפרט.
- המשפחה מעבירה לפרט ערכים ונורמות, שפה, תפקידים מגדריים, עמדות ועוד, ובכך תורמת לשמירה על הסדר החברתי ;
- הצבה חברתית המשפחה קובעת מהו הסטטוס של הילדים- מצבם החברתי כלכלי של ההורים קובע את נקודת הזינוק של הילדים ;

2. משפחה מסורתית לעומת משפחה מודרנית כתוב והסבר שני מאפיינים לכל סוג משפחה כזה. בחר מהקריטריונים הבאים: תעסוקה, טיפול בבית ובילדים, הסמכות במשפחה, מעמד בחברה, נורמות במשפחה.

תשובה

מבנה המשפחה. המשפחה המסורתית הייתה בד"כ משפחה מורחבת המורכבת מבני שלושה דורות. השינויים במרכיבי תרבותה השונים (ערכים, נורמות, מוסדות עוד) איטיים מאוד ותפיסת הזמן נקשרת לעבר; מרכז החיים נעוץ בקשרי שייכות ובקשרים רגשיים למשפחה ולקהילה

דפוס הסמכות והיחסים החברתיים בין בני המשפחה. בחברה המסורתית היחסים בין בני המשפחה מאופיינים באי-שוויון. חלוקת העבודה והתפקידים במשפחה. בחברה המסורתית חלוקת העבודה היא מוגדרת ונוקשה ותפקידי הגבר והאישה ברורים..

הנורמות במשפחה. בחברה המסורתית קיימות נורמות רבות המתייחסות ליחסים החברתיים במשפחה. גבולות המשפחה ברורים והם מקיפים תחומים רבים. תפקידי המשפחה. בחברה המסורתית המשפחה ממלאת תפקידים רבים בחיי החברה והפרט..

מעמדה בחברה. בחברה המסורתית מתבטא מעמדה של המשפחה בכך שהיא ממלאת תפקידים רבים בחיי החברה וכן משמשת תפקיד מרכזי בהצבת האדם בחברה.

החברה המודרנית מאופיינת במשפחה גרעינית. זוהי חברה שוויונית יותר שבה הסטטוסים והתפקידים הם בעיקר הישגיים וקיימת ניעות חברתית רבה יותר בין המעמדות; חברה המחזקת אינדיבידואליות ופלורליזם של דעות. היחסים בחברה המודרנית מאופיינים ביותר שוויוניות וביחסים סימטריים יותר, הן בן בני הזוג והן בין ההורים לילדיהם.

לעומת זאת בחברה המודרנית ישנה גמישות גבוהה יותר בחלוקת התפקידים והיא אינה מוגדרת וברורה

בחברה המודרנית הנורמות הן מעטות יותר וגמישות יותר.

לעומת זאת בחברה המודרנית מצטמצם מספר התפקידים של המשפחה אך תפקידה בתחום התמיכה הרגשית גדל.

בחברה המודרנית מצד אחד המשפחה היא עדיין תא בסיסי בחברה ומצד שני הגמישות שלה הופכת אותה לפחות משמעותית.

מאפייני המשפחה הפוסט מודרנית:

- ירידת ערך מוסד המשפחה.

- ירידה במדדי המשפחתיות: עליה בשיעור הגירושין, עליית גיל הנישואין, ירידת שיעור הנישואין, ירידה בשיעור הילודה.
- העברה של פונקציות רבות מהמשפחה למערכות חברתיות אחרות (חינוך מגיל צעיר הילדים הולכים למשפחתון, פעוטון וכו') (
- יחסי סמכות ושליטה הופכים ליחסים שוויוניים בין המינים ובין ילדים והוריהם.
- הופעת דגמים חדשים של משפחה: משפחות חד מיניות, חד הוריות, משפחות מורכבות, קוהביטציה.
- שימוש בטכנולוגיה רפואית מתקדמת לשם הולדה, אפשרות להולדה בגיל מבוגר יחסית.
- ציפייה להגשמה אישית ואושר אישי על חשבון המחויבות למשפחה

3. לפניך שלבי מעגל חיי המשפחה בחר שניים מהשלבים, הסבר מה פירושו והשלכתו של כל שלב על המשפחה הגרעינית והמורחבת

1. עזיבת משפחת המוצא
2. נישואין או זוגיות מחייבת
3. לידת הילד הראשון
4. הרחבת המשפחה לידת ילדים נוספים
5. אמצע שנות החיים – הורים למתבגרים
6. דור הסנדוויץ'
7. הקן המתרוקן – הילדים עוזבים את הבית
8. פרישה מעבודה
9. הגיל השלישי – זיקנה

שלב 1 – נישואין וזוגיות – בניית הזהות הזוגית, הינה המשימה המרכזית במחזור החיים של המשפחה. תחילה כל אחד חווה עצמו, כשלם שמקיים יחסים עם שלם אחר. ביצירת הזוג כל אחד הופך לחלק מתוך שלם. על כן, ישנם קונפליקטים והתלבטויות וקיים צורך ליצור חוקים חדשים, שמייחדים את הזוג וייצרו סגנון ייחודי. אי גיבוש הזהות הזוגית, מקשה על השלבים הבאים בהתפתחות המערכת המשפחתית ובאופן התנהלותה.

שלב 2 – הולדת הילד הראשון – בשלב זה לזוג תפקיד של זוגיות ותפקיד של הורות. על בני הזוג לגבש ולהגדיר את החלום הזוגי כיחידה נפרדת ואת הגבולות שבין הזוג לבין היחידות הקודמות (משפחות המוצא). האתגר בשלב זה הוא בבניית גבולות

בריאם וברורים שמאפשרים אוטונומיה, פרטיות ואינטימיות.

הקשיים בשלב זה הינם :

- להיעדר היפרדות ממשפחות המוצא (קושי ליצור גבולות חדשים עם הסביבה)
 - שילוב בין זוגיות לבין הורות
 - הגדרת חלוקת תפקידים בין ההורים ביחס לילדים (של מי האחריות?)
 - ירידה בחשק המיני/ בתשוקה
- שלב 3 – התרחבות המשפחה** – לידת ילדים נוספים – בשלב זה מצטרפים ילדים נוספים למשפחה.

המשימות הן :

- בניית גבולות מתאימים בים ההורים לילדים ובין הילדים לבין עצמם (שימו לב – ההורים הם לא חברים של הילדים)
 - בניית גבולות גמישים – כיצד על ההורים לא להיות פתוחים מדי ולהתאים עצמם לגמרי לסביבה ומנגד איך לא להיות נוקשים מדי. זהו שלב שבו עוברים נציגי המשפחה לסמכות אחרת (גן, בית-ספר, חוגים), המשפחה בודקת ונבדקת ע"י העולם והיא בוחנת עד כמה היא דומה או שונה משאר הסביבה.
 - יצירת האינדיבידואציה של האחים. כיצד להיות נפרד אך משתייך.
 - ההורים עסוקים בנושאים כמו קריירה, הצלחה מקצועית, שייכות למשפחה המורחבת. הקשיים הינם סביב חלוקה בין בית לעבודה וחלוקת המשאבים בין הילדים. כאשר, הדגש הוא על הזהות המשפחתית של הזוג.
- שלב 4 – המשפחה עם הצעירים המתבגרים** – ילדים מתבגרים יוצרים "סערות" בבית. המתבגר נתון בסערות רגשיות ובוחר את כישוריו ביחסים החברתיים, המיניים והחשיבתיים. המתבגר חצוי מחוץ למשפחה וחציו בפנים. לא שייך למערכת הילדים וגם לא למערכת ההורים. כאשר השאלות שמעסיקות את ההורים קשורות לסמכות ההורית ומקומם מול המתבגרים.
- במידה וההורים לא עשו עבודה מספיק טובה מול ילדיהם בשלבים הקודמים, התנהגותם עם המתבגרים תיתפש כניסיון לפרובוקציה, מרד...
- הקשיים בשלב זה קשורים ליכולת להכיל את מקום המתבגר, ובמקביל זוג ההורים, צריך להמשיך בחייו, להתעסק בקשיים בזוגיות הממשיכים לבעבע, בשחיקה, בעייפות, בירידה בסקרנות...
- בשלב זה המשימות הזוגיות הן מאתגרות ומצריכות שורשים עמוקים.

שלב 5 – התרוקנות הקן – כיום אנו עדים לתחילת גיל ההתבגרות בגילאים צעירים ביותר ולהתארכות בשלבי ההתבגרות. יש והילדים פונים למסלול עצמאי ויוצאים מהבית לאחר הצבא/הלימודים ויש שהם נשארים בבית ההורים הקשיים שעומדים בפני בני הזוג בשלב זה הינם:

- במקביל למשבר גיל הביניים שמתרחש בני הזוג, נושאים בתפקיד הטיפול בהוריהם. דבר המטיל מעמסה ריגשית קשה.
- התמודדות עם בית ריק מילדים וחזרה לחיות כזוג. מצב המעלה שאלות כגון: האם נשארו דברים משותפים?, איך למלא את חלל הזמן?, האם עדיין אוהבים? – צריך לעבור לאהבה בוגרת – מודעת. האביר עם הכרס והקרחת.
- יש ירידה בריגוש המיני ישנה עליה בבדידות

שלב 6 – גיל הפרישה – גיל הביניים – קורה לעיתים קרוב לשלב התרוקנות הקן במקביל למשבר גיל העמידה, שינויים בריאותיים והורמונאליים ותישאל השאלה עד כמה הנישואין יציבים?

האתגרים בשלב זה נוגעים בנושאים הבאים:

- עד כמה מרגישים חיוניים?
- יצירה של קריירה שנייה
- התעסקות עם הנאות החיים, התנדבות
- או הזדקנות וחוסר יכולת?

שלב 7 – הזקנה – גיל הזהב – סימן התמודדות עם בגידת הגוף, מחלות, מוגבלויות כרוניות, מוות בן/בת זוג וחברים. התמודדות עם משמעות הקיום ומימוש בחיי היום יום.

דור הסנדוויץ'	הדור הנמצא בין הוריו המזדקנים מצד אחד, לבין ילדיו ההולכים ומתבגרים מצד שני. מטפל בהורים ובילדים
הקן המתרוקן	מתאר שלב בחיי הורים, ובכל משפחה מתבגרת, בו אחרון הילדים עוזב את הבית ומשאיר את הוריו ב"קן ריק", מטאפורה המתארת את החיים לאחר עזיבת הילדים
גיל הזהב	שלב הזיקנה – תקופה בה מתמודדים עם הזיקנה התמודדות עם בגידת הגוף, מחלות, מוגבלויות כרוניות, מוות בן/בת זוג וחברים. התמודדות עם משמעות הקיום ומימוש בחיי היום יום.

4. לבני דור הסנדוויץ' קונפליקט בין דרישות התפקידים שלהם במשפחה הגרעינית והמורחבת הסבר והדגם.

תשובה

דור הסנדוויץ'

הדור הנמצא בין הוריו המזדקנים לאיטם מצד אחד, לבין ילדיו ההולכים

ומתבגרים מצד שני, קרוי דור הסנדוויץ'.

המטפלים האלה, בגיל הביניים, זכו בעשורים האחרונים לכינוי "דור הסנדוויץ'":
הם בני 40-60 בממוצע שמטופלים גם בילדים קטנים וגם בהורים מבוגרים, בני זוג
או אחים חולים. במרבית המקרים, הטיפול הבלתי פורמלי שניתן על-ידי בני
משפחה הוא המקור העיקרי לתמיכה באנשים המבוגרים.
מספר בני דור הסנדוויץ' עשוי להתרחב, עם הארכת תוחלת החיים והזדקנות
האוכלוסייה בכלל לצד תופעת ההורות המאוחרת.
דור הסנדוויץ', נדרש למלא בחייו מספר תפקידים. לפעמים מדובר באנשים שחיו
לגיל פרישה, שיוכלו להתחיל את החיים, ליהנות ולבלות, אבל אז מצבו של אחד
ההורים מורע והוא זקוק לדאגה וטיפול צמודים יותר. המשפחה כולה עוברת
טלטלה ושיווי המשקל מתערער. מה עכשיו?
דור הסנדוויץ' מתייחס לאנשים בני 40-60 שמצד אחד הם נאלצים לטפל בהורים
שהזדקנו מצד נוסף הם הקימו משפחה ויש להם ילדים, בן זוג, ניהול משק בית
וקריירה. הם תומכים בהורים למשך תקופה ממוצעת של ארבע וחצי שנים וכל זה
ללא כל תשלום. המטפל העיקרי מספק לרוב טיפול סיעודי מגוון, תמיכה רגשית
וקוגניטיבית, וניהול הטיפול בבית ומחוצה לו. תפקידו מוביל לתחושות חיוביות,
אולם גם לנטל משפחתי, בריאותי, נפשי, תעסוקתי וכלכלי.

שאלות מפרק/נושא שני תקשורת במשפחה

שאלות פתוחות

1. **תקשורת אסרטיבית מקדמת תקשורת יעילה טובה ופתוחה**

הסבר מהי תקשורת אסרטיבית, ומדוע כדאי להשתמש בה

תשובה

תקשורת אסרטיבית: היא תקשורת בה יש מקום גם לי וגם לך. מתקשר אסרטיבי אינו חי בתחושה שהחיים זה "משחק סכום אפס". כלומר, אם אני זוכה, השני צריך להפסיד ולהיפך, אלא הוא חי בידיעה שניתן להגיע על פי רב למצבים בהם שני הצדדים ממשים את צרכיהם.

הכושר להתנהל ולהתבטא באופן אסרטיבי ממשש את היכולת לקיים קשרים מסוג של "מנצח-מנצח" (win-win) "וכנאמר במקורותינו: "זה נהנה וזה אינו חסר." התנהגות אסרטיבית היא למעשה סוג של איזון בין ההתנהגות הפסיבית, שהינה ויתור על האינטרסים שלנו, לבין האגרסיביות שמשמעה התעלמות מהאינטרסים של האחר. התנהגות אסרטיבית דורשת מאיתנו להתעלות מעל לחשיבה של win-lose האומרת שאפשר להגיע להישגים רק על חשבון אחרים ולאמץ חשיבה של win-win המאפשרת למצוא פתרונות שמועילים לשני הצדדים ולפעול על בסיס של שיתוף פעולה.

הפילוסופיה האסרטיבית מתייחסת לכולנו כשווים. לכולנו זכויות אנושיות, בסיסיות וטבעיות מעצם היותנו בני אדם. מאחורי תפיסת הזכויות עומד גם רעיון האחריות לגורלנו ולמעשינו. עלינו לפעול מתוך תחושה שאנו עושים כמיטב יכולתנו לדאוג לעצמנו תוך כדי כיבוד זכויות הזולת.

2. **תקשורת חוסמת, אגרסיבית מפריעה לניהול תקין של משפחה**

הסבר מהי תקשורת חוסמת אגרסיבית וכיצד היא מונעת התפתחות תקינה של

משפחה. הצג שתי דוגמאות.

תשובה

תקשורת אגרסיבית: זוהי צורת תקשורת שתלטנית, כוחנית, ראייה של "שלי-שלי, ושליך גם שלי", האחר אינו ראוי להתחשבות ומותר לרמוס אותו.

ישנם אנשים הנוטים להתנהג בצורה אגרסיבית ותוקפנית. הם יאשימו אחרים, יאיימו, ישתמשו בכינויי גנאי ובאופן כללי יבטלו וימזערו את הזולת.

השקפת עולמם של אנשים אלו הינה כוחנית. הם חייבים שתהיה בידם השליטה, הם לעולם לא יוותרו ולא ייצאו "פראירים". הם יילחמו בחורמה עד ששיגו את התוצאות הרצויות להם והם שוכחים לעיתים קרובות מדי כי גם הצד השני הינו אדם בעל זכויות. הם רואים את החיים כשדה קרב ולא בוחלים באמצעים.

3. בכל משפחה גרעינית ומורחבת יש קונפליקטים

הסבר מהו קונפליקט, הבא דוגמה לקונפליקט משפחתי, כתוב כיצד באילו דרכים ניתן לפתור את הקונפליקט.

תשובה

הקונפליקט מוגדר במילון כסכסוך, עימות, מאבק, מצב קשה הנוצר בשל תפיסות או אינטרסים מנוגדים המתנגשים זה בזה ועשויים להביא לקרע או לפילוג.
התנגשות בין שני אנשים או יותר המנסים להשיג אותה מטרה, כאשר השגתה בידי האחד תמנע את השגתה בידי האחר.
לקונפליקט עשויות להתלוות תחושות של אי הסכמה, חוסר אונים, אכזבה, דאגה, פחד, עלבון, פגיעה בערך העצמי, ועוד.
בכל מערכת משפחתית ישנם לעתים חילוקי דעות, ויכוחים או עימותים.
קונפליקטים הם חלק בלתי נפרד מחיי המשפחה. אפשר אפילו לומר, שלא סביר שקיים בית בו לא התעורר מעולם חוסר הסכמה.
הנה כמה דגשים, העשויים לסייע בניהול קונפליקטים משפחתיים:

- מודעות לנקודות החולשה שההתמודדות הנפשית מביאה עמה - ככל שתדעו לזהות תחושות, מחשבות או התנהגויות המאפיינות מצבים שליליים, כך תוכלו גם להימנע ממצבים של תקשורת מורכבת ולצמצם התלקחות של עימותים וויכוחים.
- מודעות למצבי לחץ, וחשיבה מבעוד מועד על דרכי התמודדות יעילות עמם (למשל: לקחת פסק זמן לעצמי, הכנה מבעוד מועד של פתקי תזכורת לרגעי קושי, היעזרות באדם קרוב שידרוש בשלומי כל פרק זמן מוסכם).
- שיח עם בני המשפחה, בצורה פתוחה ומתאמת, על קשיים העלולים לאפיין אתכם ועל דרכי התמודדות משפחתית אפשריות. ישנה חשיבות גדולה לשיח מסוג זה ברגעי שלווה וקירבה, ולא ברגעי עימות או כעס כמובן.

המלצות להתנהגות מול קונפליקטים במשפחה :

- א) הקשבה לא רק שמיעה : לא ניתן לפתור קונפליקט ללא הבנת השני .
 - ב) שיחות : מדובר בתקשורת אסרטיבית המבוססת על דיבור פתוח עם יכולת לבטא את הרגשות שלנו וזאת ללא פגיעה בשני.
 - ג) שיתוף : יש לזכור שהמשפחה יכולה להוות מקור לתמיכה וגם לפתרון בעיות .
 - ד) ביטוי של רגשות חיוביים כלפי אחרים : למרות שקיים קונפליקט, חשוב לבטא את הרצון לפתור את הקשיים.
- בכדי לפתור קונפליקטים במשפחה נדרש שיתוף פעולה של כל חברה.

מושג – סוגי תקשורת	הגדרה/פירוש המושג
תקשורת אגרסיבית	זוהי צורת תקשורת שתלטנית, כוחנית, ראייה של "שלי-שלי, ושלך גם שלי", האחר אינו ראוי להתחשבות ומותר לרמוס אותו.
תקשורת פסיבית	האדם שמשתמש בתקשורת פסיבית, אינו מאמין כי הוא חשוב, ושלדעותיו ולשאיפותיו יש מקום, והוא מבטל את רצונו בפני רצונם של אחרים.
תקשורת אסרטיבית	תקשורת בה יש מקום גם לי וגם לך. מתקשר אסרטיבי אינו חי בתחושה שהחיים זה "משחק סכום אפס". כלומר, אם אני זוכה, השני צריך להפסיד ולהיפך, אלא הוא חי בידיעה שניתן להגיע על פי רב למצבים בהם שני הצדדים ממשים את צרכיהם.
תקשורת חוסמת	תקשורת בין-אישית עלולה להיות כוחנית ואף פולשנית וחודרנית. שימוש בשפה ביקורתית, שיפוטית, מאיימת, תחרותית או מתנשאת, גורמת לעלבון ומחסום בשיח.
תקשורת פתוחה ומקדמת	לקיום תקשורת פתוחה חשובה ההקשבה והקליטה המדויקת של המסרים, ושנית, חשוב איך מגיבים לנאמר: התגובות חייבות להיות כאלה שלא חוסמות או קוטעות תקשורת, אלא מעודדות אותה להמשיך ולזרום.
תקשורת אפקטיבית	תקשורת בין אישית אפקטיבית. כלומר, תקשורת בה הצד שמעביר את המסר, מצליח להעביר את המסר באופן מדויק, והצד שמקבל את המסר, מקבל ומגיב למסר בצורה מיטיבה

חוברת מבחנים שער שלישי – מסלול 8 לימודי יסוד

החברה / הקבוצה

מדעי החברה - תוכנית לימודים חינוך למבוגרים

מדעי ההתנהגות - השכלת יסוד היקף: 70 שעות

מאגר שאלות הכנה לקראת מבחן פנימי מסלול יסוד – 8 שנות לימוד

שאלות המבחנים ילקחו ממאגר זה

שאלות מפרק/נושא ראשון החברה/הקבוצה

שאלות פתוחות

1. הסבר מהי קבוצת השתייכות?

הצג שתי דוגמאות לקבוצת השתייכות

תשובה

ישנם 3 סוגים של השתייכות לקבוצות:

קבוצה שנולדתי אליה (משפחה) קבוצת השתייכות מלידה - קבוצות לתוכן האדם נולד (למשל משפחה, מוצא);

קבוצה שחובתי להשתייך אליה (לדוגמה - כיתה) קבוצת השתייכות שלא מבחירה - למשל השתייכות למסגרת חינוכית בשל חוק חינוך חובה, השתייכות למסגרת צבאית בשל חובת הגיוס לצה"ל, ועוד.

קבוצה שאני שייך אליה מתוך בחירה (קבוצת חברים) קבוצת השתייכות מבחירה - למשל חברים, חוג מקצועי

2. ישנם תנאים לקיום קבוצה

א. המשכיות וקביעות,

ב. זהות ייחודית לקבוצה,

ג. פעילות המייחדת את הקבוצה,

ד. אינטרסים משותפים.

הגדר מהי קבוצה. בחר שני תנאים לקיום קבוצה, הסבר ותן דוגמאות.

קבוצה היא: יחידה חברתית בת שלושה אנשים או יותר המקיימים ביניהם יחסי גומלין, יש ביניהם קשר/אינטראקציה, יש להם לפחות מטרה אחת משותפת,

מערכת היחסים ביניהם ברורה, יש ביניהם תלות הדדית והם תופסים עצמם חלק מהקבוצה. משך הזמן ועוצמת הקשר משתנה מקבוצה לקבוצה.

קבוצה היא: סוג ייחודי של התארגנות חברתית בעלת כמה תכונות אופייניות כמו:

יחסי גומלין, מטרה משותפת וזהות קבוצתית.

כולנו חיים בקבוצות. כל אחד ואחת מכם שייך לקבוצת האדם, מדינה, משפחה. כל אחד ואחת משתייכים לכמה וכמה קבוצות, מסוגים שונים, בגדלים שונים. ובדרגות השתייכות שונות.

המשפחה היא הקבוצה הראשונה שאנחנו שייכים אליה, ולכן היא המקום הראשון בו אנחנו חווים את החוויה של להיות חלק מקבוצה.

כאשר נולד תינוק ראשון לזוג, הוא הופך אותם לקבוצה. מרגע זה היצור האנושי עובר בין קבוצות שונות ובתוך קבוצות שונות במהלך חייו.

שאלות מפרק/נושא שני החברה/הקבוצה - נורמות

שאלות פתוחות

1. הגדר מהי נורמה, הצג שתי דוגמאות לחשיבות הנורמה.

תשובה

נורמה (בעברית: נוהל, נוהג, מנהג, התנהגות מקובלת או תקנה)

נורמה היא אופן ההתנהגויות והמצופה מקבוצות ויחידים בחברה מסוימת, הנתפס כראוי, תקין ומקובל על פי הערכים של אותה התרבות.

נורמה אינה בהכרח חוק משפטי והיא תלויה הקשר בדומה למוסר. באופן זה הנורמה חברתית מבטאת הסכמה חלקית או מלאה, אשר יכולה לבוא לידי ביטוי באופן פורמלי או בלתי פורמלי.

הנורמה החברתית משמשת גורם חשוב בשימור הזהות החברתית של הקבוצה, וכן בתפקוד התקין של החברה.

לכל חברה יש הגדרות נורמה משלה בכל שטחי החיים, אשר נלמדות ומועברות בחינוך ובמורשת התרבותית. זהו חלק **מתהליך החיברות** של הפרט.

צורות התנהגות טקסיות כמו נישואין או אבל, הן דוגמה לנורמה חברתית.

נורמה חברתית היא מה שבני אדם סבורים או מקבלים **כהתנהגות ראויה בחברה**.

הנורמה החברתית קובעת את הציפיות של החברה מן הפרט להתנהגות מסוימת, בתור שכזו, היא משמשת קנה מידה לשיפוט התנהגותו של הפרט בחברה.

התנהגות נורמטיבית (שבהתאם לנורמה) נחשבת להתנהגות מקובלת או נורמאלית, ולכן להתנהגות רצויה.

מטרת הנורמות היא:

- לדאוג לשלום הקבוצה, ולסייע לה במילוי משימותיה.
- ללכד את הקבוצה באמצעות עיצוב צביון וזהות מיוחדים.
- ניסיון הקבוצה מלמד אותה אילו התנהגויות פועלות לטובתה וכדאי לטפחן ולבססן בנורמות מתאימות.

2. יש נורמות פורמליות, ונורמות לא פורמליות. הסבר את ההבדל ביניהם, והצג דוגמה לכל אחת מהן.

תשובה

נורמה מהווה חוק לא כתוב של כלל התנהגות מסוים.
מערכת הנורמות מכתיבה לאנשים ציפיות כיצד יש לנהוג במצבים שונים.
נורמה (בעברית: נוהל, נוהג, מנהג, התנהגות מקובלת או תקנה)
נורמה היא אופן ההתנהגויות והמצופה מקבוצות ויחידים בחברה מסוימת, הנתפס כראוי, תקין ומקובל על פי הערכים של אותה התרבות.
נורמות פורמאליות הן אלו שמתקבלות כחוקים, תקנות או החלטות של גוף מוסדי מחייב; מנגנוני אכיפה פורמאליים הם חוקים אזרחיים, בתי משפט, משטרה, בתי כלא;
נורמות לא פורמאליות הן הסכמות חברתיות שאינן ממסדיות.
מנגנוני אכיפה לא פורמאליים הם דעת קהל, לחץ חברתי, יראת האל.

שאלות מפרק/נושא שני החברה/הקבוצה – סטטוס חברתי

שאלות פתוחות

1. לכל אדם יש סטטוס שיוכי וסטטוס הישגי
הסבר כל מושג ותן דוגמה אחת המתאימה לו.

תשובה

סטטוס חברתי / בעברית: מיצב חברתי הוא מיקומו של האדם במבנה החברתי בהקשרים שונים.
סטטוס / מיצב פירושו מעמד חברתי של הפרט כפי שנתפס ע"י הכלל. הסטטוס הוא כינוי למיקום החברתי של הפרט במערכת חברתית כמו: מוסד, משפחה,

קהילה וכד'. לכל סטטוס יש הגדרות של תפקידים, זכויות, חובות וציפיות שעל פיהם האדם הממוקם בסטטוס הנ"ל אמור להתנהג.

סטטוס חברתי היא מקומו של האדם במבנה החברתי (ולא יוקרה חברתית).

בכל סטטוס יש זכויות וחובות, וציפיות להתנהגות לפי נורמות מסוימות ולפעמים גם תנאים לכניסה לסטטוס. לאדם סטטוסים רבים במסגרות השונות שהוא נמצא בהן כמו בעל ואבא במשפחה, רופא בעבודה, קצין בצבא וכו'

סטטוס שיוכי הוא סטטוס הנרכש באופן אוטומטי וקשה לשינוי. הסטטוס נרכש לעיתים מרגע הלידה וגם במהלך החיים. הסטטוס מסמל את השתייכות האדם למשפחה, קהילה, חברה, לאום, דת וכד'. אדם כמעט ואינו יכול להחליף את הסטטוס השיוכי שלו

סטטוס הישגי - סטטוס הנרכש ע"י הישג אישי של הפרט בחברה. ע"מ להגיע לסטטוס זה על האדם לבצע פעולה מסוימת שתכניס אותו לסטטוס.

סטטוס הישגי – מוקנה לאדם בהתאם להישגיו, בהתאם למאמציו האישיים, לעיתים גם בהתאם לרצונו האישי והוא תלוי במידה מסוימת בתחומים שלאדם יש שליטה בהם. דוגמאות: עיסוק, חריצות ורמת השכלה.

2. האם סטטוס שיוכי יכול להשתנות? הסבר והדגם

האם סטטוס הישגי יכול להשתנות? הסבר והדגם

תשובה

סטטוס שיוכי

סטטוס שיוכי הוא סטטוס הנרכש באופן אוטומטי וקשה לשינוי. הסטטוס נרכש לעיתים מרגע הלידה וגם במהלך החיים. הסטטוס מסמל את השתייכות האדם למשפחה, קהילה, חברה, לאום, דת וכד'. אדם כמעט ואינו יכול להחליף את הסטטוס השיוכי שלו למעט מקרים של שינוי דת או החלפת קהילה או מקום. החברה מייחסת חשיבות רבה לסטטוס השיוכי ופעמים רבות מצפה ממנו להגיע למיצוי ההישגי שתואם את הסטטוס השיוכי שלו.

סטטוס הישגי

סטטוס הנרכש ע"י הישג אישי של הפרט בחברה. ע"מ להגיע לסטטוס זה על האדם לבצע פעולה מסוימת שתכניס אותו לסטטוס. סטטוס הישגי אחר הוא של איש עסקים שקיבל את הסטטוס לאחר פעילות ממושכת בעולם העסקים.

בספרות קיימת הפרדה בין מעמד חברתי לבין סטטוס /מיצב חברתי (Social Status). בעוד מעמד חברתי מתייחס למיקום בתוך ההיררכיה החברתית המאפשר להשפיע על אחרים, הסטטוס החברתי מתייחס למידה שבה אנשים אחרים מוכנים להיענות לבעל הסטטוס מרצון, מתוך הערכה והערצה.

אדם משתייך לסטטוס שיוכי ללא כל מאמץ מצידו, ללא תלות ברצונותיו ואין לו שליטה על כך. דוגמאות: גיל, מוצא, צבע עור, מין.

סטטוס הישגי – מוקנה לאדם בהתאם להישגיו, בהתאם למאמציו האישיים, לעיתים גם בהתאם לרצונו האישי והוא תלוי במידה מסוימת בתחומים שלאדם יש שליטה בהם. דוגמאות: עיסוק, חריצות ורמת השכלה.

שאלות מפרק/נושא שני החברה/הקבוצה – סטיגמה

שאלה פתוחה

הסבר מהי סטיגמה ותן שתי דוגמאות לכך

תשובה

סטיגמה היא מאפיין שלילי המקביל בין בעל המאפיין (או הנתפס כבעל מאפיין זה) לבין אחרים. זוהי הדרך בה אנשים בחברה מתייחסים לקבוצה חברתית על פי הסטריאוטיפים והדעות הקדומות הקיימות כלפי אותה קבוצה, מקורן של אלו בחוסר ידע ובחוסר הבנה.

סטיגמה היא אפיון של אדם כשונה מאחרים, לרוב באופן הנתפס כשלילי. לדוגמה: האדם בעל הסטיגמה נתפש כאדם רע, חלש, נכשל, מוגבל, בעל מום או חולה, ולכן הוא הופך בעיני החברה מאדם שלם ורגיל לאדם פחות-ערך ונחות.

סוגי סטיגמה

1. ליקויים גופניים למיניהם
2. תכונות אישיות לא רצויות שעליהן ניתן להסיק מאשפוזים נפשיים, משיבה בכלא, מאלכוהוליזם ועוד
3. סטיגמה שבטית הנובעת מדת, גזע ולאום ועוברת בקשרי משפחה

שאלה פתוחה

- 1. סטראוטיפים יכולים להיות הן חיוביים והן שליליים**

הסבר מהו סטראוטיפ ותן דוגמה אחת לסטראוטיפ חיובי ודוגמה אחת לסטראוטיפ שלילי

תשובה

סטראוטיפים

מבני ידע שהאדם משתמש בהם כדי לאפיין קטגוריות חברתיות. סטראוטיפים מייצגים אמונות מוסכמות על קבוצות חברתיות שונות, והם יכולים לעזור ביצירת

התרשמות ראשונית וציפיות ראשוניות מהאדם השייך לקבוצה החברתית המתויגת. תהליך הבניה של הסטראוטיפ מושפע מאמונות תרבותיות.

פירוש המושג/המילה סטראוטיפ:

הכללה בנוגע לקבוצת אנשים, בה תכונות מסוימות ניתנות לכל החברים בקבוצה, ללא קשר לשונות בקרבם. כאשר סטראוטיפים נוצרים, קשה מאוד לשנותם על סמך מידע חדש.

צריך לשים לב שמדובר בתהליך קוגניטיבי, לא ריגשי. סטראוטיפים לא מובילים בהכרח לפעולות כגון התעללות. ברוב המקרים, הם מהווים טכניקה להפשטת העולם, וכולנו עושים זאת במידה כזו או אחרת.

הסטראוטיפ מהווה "קיצור דרך" בהבנת אנשים אחרים, אך במידה והוא מונע מאיתנו לראות הבדלים אישיים בתוך קבוצת של אנשים הוא הופך לבעייתי ולא הוגן.

סטראוטיפים הם הכללות פשוטות מדי לגבי קבוצות אנשים. סטראוטיפים יכולים להתבסס על גזע, מוצא אתני, גיל, מין, נטייה מינית – כמעט כל מאפיין.

הם עשויים להיות חיוביים אך לרוב הם שליליים

בשני המקרים, הסטראוטיפ הוא הכללה שלא מתחשבת בהבדלים פרטניים.

מה אתם חושבים על הדמויות הבאות? (אלה יכולות להיות דוגמאות

לסטראוטיפים חיוביים ושליליים)

1. אישה חרדית מבני ברק	סטודנטית לסבית לתיאטרון
2. תלמיד ישיבה מתקוע	איש עסקים ערבי מתמרה
3. חייל קרבי	פרופסור להיסטוריה
4. פעיל פוליטי מהמרכז	עובד זר
5. מורה המלמדת בבית ספר יסודי ברחובות	
6. רפתן מקיבוץ יוטבתה	אשת הייטק
7. רופאה אתיופית	מנהל קייטרינג

בהצלחה!!!